

Examen MAVO

2018

Tijdvak-1
Woensdag 23 mei
07.30 – 10.00

Geschiedenis

Correctie voorschrift

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling.
- 2 Algemene regels.
- 3 Vakspecifieke regels.
- 4 Beoordelingsmodel.
- 5 Inzenden scores.
- 6 Bronvermeldingen.

1 Regels voor de beoordeling voor het schooljaar 2017 - 2018

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de volgende regels.

1. De directeur stelt zo spoedig mogelijk het door de kandidaten gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven en het proces-verbaal van het examen aan de examinerator ter hand.
2. De examinerator ziet het werk zo spoedig mogelijk na, wijst er de onvolkomenheden in aan en geeft het werk aan de gecommiteerde.
3. De gecommiteerde beoordeelt het zo spoedig mogelijk en levert het resultaat van de beoordeling uiterlijk twee dagen voor de bekendmaking van de cesuur in.
4. Indien de commissie, belast met de vaststelling van de opgaven, bindende normen voor de beoordeling van het werk heeft opgesteld, passen de examinerator en de gecommiteerde deze bij hun beoordeling toe.
5. Indien voor een vak twee of meer examineratoren optreden, bepalen zij in onderling overleg de behaalde scores per vraag. Komen zij daarbij niet tot overeenstemming, dan wordt het geschil voorgelegd aan de voorzitter van de examencommissie van de desbetreffende school. De voorzitter van de examencommissie kan hierbij in overleg treden met de voorzitter van de gecommiteerden. De voorzitter van de gecommiteerden kan een derde onafhankelijke gecommiteerde aanwijzen. De beoordeling van de derde gecommiteerde wordt gemiddeld met de dichtstbijzijnde beoordeling van de examinerator en de eerste gecommiteerde.
6. De examinerator en gecommiteerde drukken hun beoordeling uit in een cijfer uit de schaal van cijfers 1 tot en met 10 met de daartussen liggende cijfers met één decimaal aan de hand van de omzettingstabel. De examinerator en gecommiteerde vermelden de door hen toegekende cijfers niet op het werk zelf, doch op een afzonderlijk vel papier.
7. De examinerator vult de vastgestelde cijfers voor het schriftelijk examen in op een lijst van cijfers, waarvan het model door de directeur van de Directie Onderwijs wordt vastgesteld. De examinerator en de gecommiteerde ondertekenen de lijst.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende regels van toepassing:

1. De examinerator tikt in de digitale versie van het scoreblad, verstrekt door het Examenbureau, de namen en/of nummers van **alle kandidaten in** en het aan iedere kandidaat toegekende aantal scorepunten per vraag.
2. Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die **geen gehele getallen** zijn, of een **score minder dan 0** zijn **niet toegestaan**.
3. Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
Indien
 - 3.1 een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2 een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
 - 3.3 slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
 - 3.4 meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
 - 3.5 in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;
 - 3.7 in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
 - 3.8 in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
 - 3.9 een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
4. Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de letter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Voor een juist antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
5. Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.

6. Eenzelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
 7. Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het Examenbureau. Het is **niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel**. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
 8. Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
 9. Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen. Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur. De directeur of een door hem aangewezen persoon stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.
- NB1 Het Examenbureau heeft de correctievoorschriften vastgesteld. De corrector mag **niet afwijken van het correctievoorschrift**.
- NB2 Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht.
- NB3 Als het Examenbureau vaststelt dat een (centraal) examen een onvolkomenheid bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk nadat de onvolkomenheid is vastgesteld in een erratum naar de directeur van de scholen gestuurd.

Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In geval dat het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.

Een onvolkomenheid kan ook op een tijdstip geconstateerd worden dat een aanvulling op het correctievoorschrift te laat zou komen. In dat geval houdt het Examenbureau bij de vaststelling van de cesuur/N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen **kunnen maximaal 100 scorepunten worden behaald.**

Voor dit examen zijn de volgende vakspecifieke regels vastgesteld.

1. De vakinhoudelijke argumenten waarvan sprake is in de algemene regel 3.3 moeten voor het vak geschiedenis en staatsinrichting afkomstig zijn uit gezaghebbende, wetenschappelijk verantwoorde publicaties.
2. Indien in een antwoord 'voorbeeld van een juist antwoord' staat, bevat het antwoord voorbeelden van juiste antwoorden. Het is geen opsomming van alle denkbare juiste antwoorden.

4 Het beoordelingsmodel

vraag	antwoord	score
Samenleving en economie		
<u>De industrialisatie van Groot-Brittannië.</u>		
1	maximumscore 1 De industrialisatie is in Groot-Brittannië begonnen.	
2	maximumscore 3 1B – 2D – 3A – 4C <i>Indien vier antwoorden juist</i> <i>Indien drie antwoorden juist</i> <i>Indien twee of één antwoord juist</i>	 3 2 1
3	maximumscore 2 1. Stijging landbouwopbrengsten. 2. Verbeteringen in de gezondheidszorg. <i>Per juist antwoord:</i>	 1
4	maximumscore 1 B	
5	maximumscore 2 <i>Voorbeeld van een juist antwoord is:</i> <ul style="list-style-type: none">- De inwoners van de koloniën waren verplicht om alleen producten van het moederland te kopen.- De inwoners van de koloniën moesten producten kopen vanuit het buitenland.	
6	maximumscore 1 Het woord "revolutie" betekent: "Grote veranderingen in een korte tijd." De veranderingen door de komst van de fabrieken duurde lang voordat het overal voelbaar werd.	

vraag	antwoord	score
7	maximumscore 1 B	
8	maximumscore 2 <i>Voorbeelden van juiste antwoorden zijn twee van de volgende:</i> De schrijver klaagt over: <ul style="list-style-type: none"> - armoede. - stank. - lawaai. - milieuvervuiling. - gebrek aan vrolijkheid. <i>Per juist antwoord:</i>	1
9	maximumscore 1 Hun ouders verdienden een lage loon. De kinderen moesten ook werken om hun familie te helpen bijverdienen. <u>De opkomst van een supermacht.</u>	
10	maximumscore 2 <i>Voorbeelden van juiste antwoorden zijn twee van de volgende:</i> <ul style="list-style-type: none"> - Indianen verloren grond aan de kolonisten. - Indianen stierven massaal door de Europese ziektes. - Indianen verloren hun cultuur en tradities. - Indianen verloren de oorlogen tegen de kolonisten. <i>Per juist antwoord:</i>	1
11	maximumscore 1 <i>Voorbeeld van een juist antwoord is:</i> <ul style="list-style-type: none"> - De Trans-Atlantische slavenhandel. - De Driehoekshandel. 	

vraag	antwoord	score
12	maximumscore 2 De kolonisten moesten wel belasting betalen, maar hadden niets te zeggen in de politiek.	
13	maximumscore 1 C	
14	maximumscore 2 1. Boeren begonnen meer voor de markt te werken. 2. Boeren richten zich op veeteelt en tuinbouw.	
	<i>Per juist antwoord:</i>	1
15	maximumscore 2 Abraham Lincoln zou de slavernij af willen schaffen, waardoor het inkomen van de plantage-eigenaren in het Zuiden van de Verenigde Staten minder zou worden.	
16	maximumscore 1 <u>Massavervoer</u> was alleen mogelijk via de spoorwegen. Landbouw, industrie en handel bloeiden als nooit tevoren.	
17	maximumscore 2 <i>Voorbeelden van juiste antwoorden zijn twee van de volgende:</i> - Het Zuiden begon ook te industrialiseren. - Zwarten kregen hun vrijheid. - Zwarten konden voor een loon werken.	
	<i>Per juist antwoord:</i>	1
18	maximumscore 3 1C – 2D – 3E – 4A – 5B <i>Indien vijf antwoorden juist</i> <i>Indien vier of drie antwoorden juist</i> <i>Indien twee of één antwoord juist</i>	 3 2 1

vraag	antwoord	score
19	maximumscore 1 Doordat het aantal immigranten uit Ierland steeg, kregen de arbeiders minder uitbetaald en werden ze slecht behandeld.	
20	maximumscore 1 Nativisme	
21	maximumscore 1 Dat er binnen 45 jaar een Afro-Amerikaan tot president van de VS zou worden gekozen.	
<u>De industrialisatie van Aruba.</u>		
22	maximumscore 1 <i>Voorbeeld van een juist antwoord is:</i> <ul style="list-style-type: none"> - Aloë was/is een belangrijk landbouwproduct op Aruba. - Aloë werd over de hele wereld geëxporteerd. 	
23	maximumscore 1 A	

vraag	antwoord	score
24	maximumscore 2 <i>Voorbeeld van een juist antwoord is:</i>	

Industrialisatie van Aruba	Industrialisatie van Groot-Brittannië
Geen grote fabrieken	Grote fabrieken
De arbeidersklasse had het op Aruba beter, bijvoorbeeld de Lago investeerde in onderwijs van het personeel.	Uitbuiting van de arbeiders. Slechte werkomstandigheden.
Aruba was een kolonie van Nederland.	Groot-Brittannië had kolonies.
De levensstandaard van de Arubaanse arbeiders was hoger.	De levensstandaard van de Engelse arbeiders was slecht.
Aruba is nog lang een agrarisch-ambachtelijke samenleving gebleven en industrialiseerde pas in de vorige eeuw.	Groot-Brittannië is als eerste land ter wereld geïndustrialiseerd.
Aruba industrialiseerde pas toen de olie-industrie van buitenaf naar Aruba kwam.	In Groot-Brittannië industrialiseerde een bestaande bedrijfstak; de textielindustrie.
Geen eigen grondstoffen.	Eigen grondstoffen.

25	maximumscore 2 <i>Voorbeeld van een juist antwoord is:</i>
----	--

- Door gestegen welvaart en koopkracht kon de bevolking meer producten importeren.
- De toegenomen welvaart trok buitenlandse handelaren aan die op hun beurt producten importeerden.

26	maximumscore 2 Toen de Lago ging automatiseren ontstond er een grote werkloosheid op Aruba.
----	---

27	maximumscore 1 Aruba is door de industrialisatie een onderdeel geworden van de wereldwijde oliehandel.
----	--

vraag	antwoord	score
28	maximumscore 2 <i>Voorbeeld van een juist antwoord is:</i> <ul style="list-style-type: none"> - Het invoeren van het Papiamentu als voertaal zou voor communicatieproblemen zorgen tussen de Amerikanen en de Arubanen. - Veel gebruiksaanwijzingen in het Engels. 	
29	maximumscore 1 D	
30	maximumscore 2 <i>Voorbeelden van juiste antwoorden zijn twee van de volgende:</i> <ul style="list-style-type: none"> - Alleen de hoogste klasse had stemrecht. - Gewone arbeiders hadden geen stemrecht: er was op Aruba censuskiesrecht. - Vrouwen mochten ook niet stemmen. - Er was grote inkomensongelijkheid. 	
	<i>Per juist antwoord:</i>	1
31	maximumscore 1 C	
32	maximumscore 2 <i>Voorbeelden van juiste antwoorden zijn twee van de volgende:</i> <ul style="list-style-type: none"> - Komst van de creoolse talen en wereldtalen. - Etnische clubs. - Carnaval. - Andere kleding. - Andere muziek. - Feesten zoals halloween of thanksgiving. 	
	<i>Per juist antwoord:</i>	1

vraag	antwoord	score
33	maximumscore 1 <i>Voorbeeld van een juist antwoord is:</i> <p>De etnische verenigingen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - hielpen de eigen culturele gewoontes in stand te houden. - waren belangrijk voor de sociale contacten. - regelden sociale voorzieningen waar de overheid en de Lago niet in voorzagen; bijv. begrafenissen in het land van herkomst. 	

Koude Oorlog

De afbeelding is het auteursrecht van de uitgeverij van het examen. Het is niet toegestaan deze afbeelding te kopiëren of te verspreiden.

Het ontstaan van de Koude Oorlog.

34	maximumscore 2 <i>Voorbeelden van juiste antwoorden zijn twee van de volgende:</i> <ul style="list-style-type: none"> – Groot-Brittannië en de Verenigde Staten stuurden oorlogsmaterieel naar de Sovjetunie. – Groot-Brittannië en de Verenigde Staten beloofden in 1944 een aanval te beginnen in West-Europa. – In het Atlantisch Handvest werd afgesproken dat Europa niet mocht worden bezet. 	
	<i>Per juist antwoord:</i>	1
35	maximumscore 2 De nummers 1 en 3.	
	<i>Per juist antwoord:</i>	1
36	maximumscore 2 <ol style="list-style-type: none"> 1. Ze verloren hun koloniën. 2. Ze verloren veel geld door de Tweede Wereldoorlog. 	
	<i>Per juist antwoord:</i>	1

vraag	antwoord	score
37	maximumscore 3 1B – 2C – 3D – 4A <i>Indien vier antwoorden juist</i> <i>Indien drie antwoorden juist</i> <i>Indien twee of één antwoord juist</i>	 3 2 1
38	maximumscore 2 1. Honderden Amerikanen werden ontslagen door het vermoeden dat ze communistisch waren. 2. Honderden Amerikanen werden veroordeeld door het vermoeden dat ze communistisch waren. <i>Per juist antwoord:</i>	 1
39	maximumscore 2 <i>Voorbeeld van een juist antwoord is:</i> <ul style="list-style-type: none"> - Alles wat de fabrieken en landbouwbedrijven moesten produceren stond in een vijfjarenplan. - Planeconomie. 	
40	maximumscore 2 De veiligheidsraad functioneerde niet goed door de ideologische tegenstellingen want communisme en kapitalisme stonden tegenover elkaar en storen het spel.	
41	maximumscore 2 Het was een wedstrijd wie de meeste wapens had om daarmee de vijand af te schrikken.	
42	maximumscore 1 <i>Voorbeeld van een juist antwoord is:</i> <ul style="list-style-type: none"> – Trumanleer. – Buitenlandse politiek van de VS om te voorkomen dat nog meer landen communistisch zouden worden. 	

vraag	antwoord	score
--------------	-----------------	--------------

Duitsland in de Koude Oorlog.

43	maximumscore 2 West-Berlijn was kapitalistisch en lag in het Oosten van Duitsland. In een omgeving van communistische invloedssferen.	
----	---	--

44	maximumscore 2 Om te voorkomen dat deze landen overgaan in de invloedssfeer van de Sovjetunie.	
----	--	--

45	maximumscore 1 D	
----	----------------------------	--

46	maximumscore 3 <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <th style="width: 33%;"></th> <th style="width: 33%; text-align: center;">Bondsrepubliek Duitsland</th> <th style="width: 33%; text-align: center;">Duitse Democratische Republiek</th> </tr> <tr> <td>Bestuur</td> <td>Kapitalisme Democratie</td> <td>Communisme Eenpartijstaat</td> </tr> <tr> <td>Economie</td> <td>Vrijemarkteconomie</td> <td>Planeconomie</td> </tr> <tr> <td>Militair bondgenootschap</td> <td>NAVO</td> <td>Warschaupact</td> </tr> </table>		Bondsrepubliek Duitsland	Duitse Democratische Republiek	Bestuur	Kapitalisme Democratie	Communisme Eenpartijstaat	Economie	Vrijemarkteconomie	Planeconomie	Militair bondgenootschap	NAVO	Warschaupact	
	Bondsrepubliek Duitsland	Duitse Democratische Republiek												
Bestuur	Kapitalisme Democratie	Communisme Eenpartijstaat												
Economie	Vrijemarkteconomie	Planeconomie												
Militair bondgenootschap	NAVO	Warschaupact												

Indien drie verschillen juist
Indien twee verschillen juist
Indien één verschil juist

3
2
1

47	maximumscore 1 Voorbeeld van een juist antwoord is: <ul style="list-style-type: none"> - De geallieerden waren bang voor een confrontatie. - De Berlijnse Muur werd op Oost-Duits grondgebied gebouwd. 	
----	--	--

48	maximumscore 1 A	
----	----------------------------	--

vraag	antwoord	score
49	<p>maximumscore 2</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Fabrieken in West-Berlijn misten hun Oost-Duitse arbeiders. 2. Veel Oost-Duitse fabrieken misten de grondstoffen uit West-Duitsland. <p><i>Per juist antwoord:</i></p>	1
50	<p>maximumscore 2</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Propaganda. De burgers kregen via kranten en posters te horen dat de Sovjetunie hen beschermde tegen de grote vijand, de Verenigde Staten. 2. De Stasi (staatsveiligheidsdienst) die de hele samenleving controleerde. <p><i>Per juist antwoord:</i></p>	1
51	<p>maximumscore 1</p> <p>Door een pasjesovereenkomst.</p>	
52	<p>maximumscore 2</p> <p>Nummer 2 en 4.</p> <p><i>Per juist antwoord:</i></p>	1
53	<p>maximumscore 2</p> <p><i>Voorbeelden van juiste antwoorden zijn twee van de volgende:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Prijzen werden niet door de regering vastgesteld, maar gebaseerd op vraag en aanbod. - Er kwam een democratisering van het bestuur. - Gorbatsjov veranderde de grondwet. - Burgers mochten hun eigen regeringen en presidenten kiezen. - Naast de Communistische Partij waren ook andere partijen toegestaan. - Verandering van de buitenlandse politiek. <p><i>Per juist antwoord:</i></p>	1

vraag	antwoord	score
54	<p>maximumscore 2</p> <p><i>Voorbeeld van een juist antwoord is:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Door het falen van de planeconomie had de Sovjetunie veel minder geld voor nieuwe wapens. – Er waren grote financiële tekorten in de Sovjetunie door de bewapeningswedloop. 	
55	<p>maximumscore 2</p> <p><i>Voorbeeld van een juist antwoord is:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Honecker wilde niet dat het volk werd beïnvloed door de ideeën van Gorbatsjov. – Honecker wees iedere vorm van verandering af. 	
56	<p>maximumscore 1</p> <p>Om te laten zien hoe de situatie was gedurende de Koude Oorlog. En dat dit nooit meer gebeuren mag.</p>	
57	<p>maximumscore 1</p> <p>D</p>	
58	<p>maximumscore 2</p> <p><i>Voorbeelden van juiste antwoorden zijn twee van de volgende:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – De Duitse eenwording kostte veel geld. Alle Duitsers betalen hieraan mee via een speciale belasting. – Veel verouderde fabrieken moesten sluiten, waardoor vooral Oost-Duitsers werkloos werden. – Veel 'Ossies' voelden zich tekort gedaan en achtergesteld bij de 'Wessies'. <p><i>Per juist antwoord:</i></p>	1
59	<p>maximumscore 2</p> <p>Het land behoorde tot de Bondsstaat Duitsland. De DDR profiteerde van de economische macht die Duitsland is.</p>	

vraag	antwoord	score
60	maximumscore 2 1. Voor rust in Europa. 2. Voor veiligheid in Europa. <i>Per juist antwoord:</i>	1

5 Inzenden scores

De examinerator verwerkt **na de eerste correctie** de scores van **alle kandidaten** in alfabetische volgorde in de digitale versie van het scoreblad. Dit scoreblad wordt door het Examenbureau verstrekt.

De examinerator mailt dit ingevulde **voorlopige scoreblad**, nog **voordat het werk naar de gecommiteerde wordt gestuurd**, naar het Examenbureau.

Nadat de bespreking van het werk met de gecommiteerde heeft plaatsgevonden, past de examinerator het voorlopige scoreblad aan en stuurt deze **definitieve versie** naar het Examenbureau.

Het Examenbureau analyseert de scores en **stelt de definitieve cesuur/N-term vast**.

Na vaststelling **ontvangen de directeuren van de scholen de omzettingstabel** voor het desbetreffende vak van het Examenbureau.

6 Bronvermeldingen

- bron 1 J.M. Keynes: De economische gevolgen van de vrede; 1920; bewerkt.
- bron 2 http://wps.ablongman.com/wps/media/objects/2661/2725147/images/img_w401.
- bron 3 <https://www.khanacademy.org/humanities/us-history/rise-to-world-power/us-in-wwi/a/the-league-of-nations>.
- bron 4 De Olympische Spelen in Berlijn (1936); Memo; bewerkt.
- bron 5 <https://wolfsonianfiulibrary.wordpress.com/2011/04/01/art-and-propaganda>.
- bron 6 <http://www.niod.knaw.nl/en/projects/between-democracy-and-fascism>
- bron 7 Onderscheidingen in Nazi-Duitsland; Memo; bewerkt.
- bron 8 [Http://poisonpage.blogspot.com/2011/03/world-war-in-cartoons-by-illingworth.html](http://poisonpage.blogspot.com/2011/03/world-war-in-cartoons-by-illingworth.html).
- bron 9 <http://poisonpage.blogspot.com/2011/03/world-war-in-cartoons-by-illingworth.html>.
- bron 10 <http://poisonpage.blogspot.com/2011/03/world-war-in-cartoons-by-illingworth.html>.
- bron 11 <http://poisonpage.blogspot.com/2011/03/world-war-in-cartoons-by-illingworth.html>.
- bron 12 <http://poisonpage.blogspot.com/2011/03/world-war-in-cartoons-by-illingworth.html>.
- bron 13 sporen Havo-VWO: gegevens over iemands verblijfplaats op vier verschillende adressen in Nederland tussen 1943 en 1944.
- bron 14 website van de Anne Frankstichting; 2004; bewerkt.
- bron 15 <http://meesterhenksgeschiedenis.yurls.net/nl/page/881005>.
- bron 16 <http://socialeslomahermosa.blogspot.com/2015/10/el-mestizaje.html>
<http://es.slideshare.net/julioreyesa/sociedad-colonial-47750973>.
- bron 17 vragen aan de geschiedenis - Deel 2 (Wolters-Noordhoff).
- bron 18 vragen aan de geschiedenis - Deel 2 (Wolters-Noordhoff).
- bron 19 <http://www.nisk.k12.ny.us/fdr/ideas/portfolio/shapiro/shapiro.html>.
- bron 20 <http://frontpage.fok.nl/nieuws/659697/israel-valt-opnieuw-gazastrook-aan.html>
- bron 21 C. Townshend, Terrorism (2002).
- bron 22 <http://www.ifunny.com/pictures/hiroshima-60th-anniversary/>
- bron 23 <http://www.jamesmonroe.net/p/monroe-doctrine.html>
- bron 24 https://en.wikipedia.org/wiki/American_imperialism#/media/File:Victor_Gillam_A_Thing_Well_Begun_Is_Half_Done_1899_Cornell_CUL_PJM_1136_01.jpg
- bron 25 www.bijbelseplaatsen.nl
www.curacao-travelguide.com
www.bijbelseplaatsen.nl
www.portugesesynagoge.nl
- bron 26 C. Townshend, Terrorism 2002

Examen MAVO

2018

Tijdvak-1
Woensdag 23 mei
07.30 – 10.00

Geschiedenis

Opgavenblad

Dit examen bestaat uit **60** vragen en **26** bronnen.
Voor dit examen zijn maximaal **100** punten te behalen.
Dit examen bestaat uit **20** bladzijden.
Bij dit examen hoort ook een **werkblad**.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

AANWIJZINGEN

Algemene regels

- Alleen schrijfgereedschappen.
- Alleen **blauwe** of **zwarte** pen is toegestaan.
- Er mag **niks** van de buurman worden geleend.
- **Het gebruik van correctievloeistof en correctietape is niet toegestaan.**
- Na het maken van het examen, dienen **ALLE** opgavenbladen ingeleverd te worden.
- Bij het inleveren van het examen dient het '**Werkblad**' dat nagekeken moet worden, geregistreerd te worden met handtekeningen van één van de toezichthouders en de kandidaat.

■ **Meerkeuzevragen**

- Schrijf alleen de hoofdletter van het goede antwoord op.

□ **Open vragen**

- Geef niet méér antwoorden dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd, geef er dan twee en niet méér. Alleen de eerste twee redenen kunnen punten opleveren.
- Wanneer bij een vraag een verklaring, uitleg of berekening gevraagd wordt, worden aan het antwoord geen punten toegekend als deze verklaring, uitleg of berekening ontbreekt.
- Een foutief antwoord wordt altijd doorgestreept of tussenhaakjes(..) gezet.

Samenleving en economie

De industrialisatie van Groot-Brittannië.

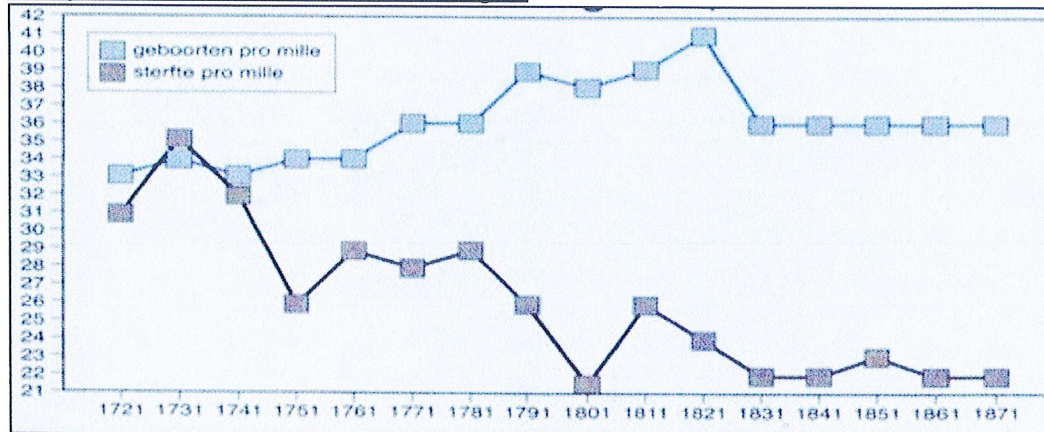
- 1p ☐ 1. Waarom moeten we als het gaat om industrialisatie meteen aan Groot-Brittannië denken?

Rond 1700 had Groot-Brittannië een agrarisch-ambachtelijke samenleving.

- 3p ☐ 2. Welke combinatie van cijfers en letters is juist?
Schrijf alleen de juiste combinatie op het antwoordblad.

1. Textielnijverheid	A. Huisnijverheid
2. Pacht	B. Spinwiel
3. Ambacht	C. Boer
4. Landbouw	D. Huurgrond

Bekijk *bron 1* en beantwoord vraag 3.

Bron 1: Geboorten en sterften in Engeland, 1721-1871.

- 2p ☐ 3. Schrijf twee (2) oorzaken op voor de ontwikkeling die te zien is in *bron 1*.
- 1p ☐ 4. Groot-Brittannië werd een economische macht rond het jaar 1700 omdat:
- A eindproducten naar de koloniën werden geëxporteerd.
 - B Engelse handelaren actief waren in de wereldhandel.
 - C er in nieuwe technieken werd geïnvesteerd.
 - D de Britse koloniën op grote schaal eindproducten exporteerden.

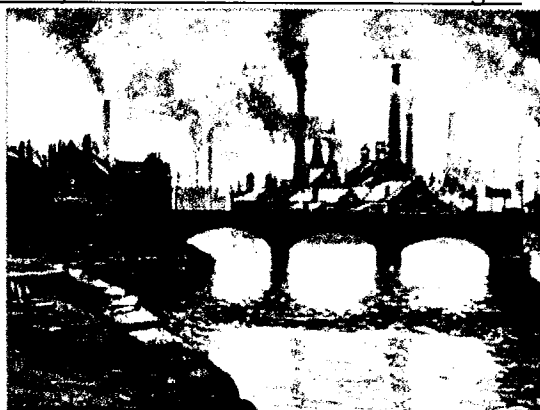
De Engelse koloniën werden in de 18de eeuw gebruikt als afzetmarkt.

- 2p ☐ 5. Wat was daarvan het gevolg voor de inwoners van de koloniën?

In 1850 werden bijna alle producten in fabrieken gemaakt. Deze periode wordt de Industriële Revolutie genoemd.

- 1p ☐ 6. Waarom kunnen we eigenlijk niet echt spreken van een revolutie?

Bekijk bron 2 en beantwoord vraag 7.

Bron 2: Groot-Brittannië rond 1840.

- 1p ☐ 7. Welke vorm van samenleving is zichtbaar?
- A Agrarisch-ambachtelijke samenleving.
 - B Industriële samenleving.
 - C Agrarische samenleving.
 - D Agrarisch-stedelijke samenleving.

Lees bron 3 en beantwoord vraag 8.

Op de top van de heuvel liggen dertig of veertig fabrieken die hoog in de lucht steken. Eromheen liggen armoedige huisjes. Door de beek stroomt zwart stinkend water van de fabrieken. Een dichte zwarte rook hangt boven de stad. De zonnestralen komen er niet doorheen. Duizend verschillende geluiden stijgen op uit dit vochtige en donkere doolhof. Het zijn de geluiden van bedrijvigheid. Het knarsen van tandwielen die in elkaar grijpen, het sissen van stoom, het gelijkmatige hameren van de weefgetouwen, het zware rollen van wagens.

Bron 3: Aantekeningen uit 1835 over een reis naar Engeland.

- 2p ☐ 8. Schrijf aan de hand van twee (2) argumenten uit *bron 3* op hoe men kan merken dat de schrijver niet enthousiast is over de Industriële Revolutie.

Bekijk bron 4 en beantwoord vraag 9.

Bron 4: Kinderarbeid tijdens de Industriële Revolutie.

1p ☐ 9. Waarom moesten kinderen in een fabriek werken?

De opkomst van een supermacht.

Lees bron 5 en beantwoord vraag 10.

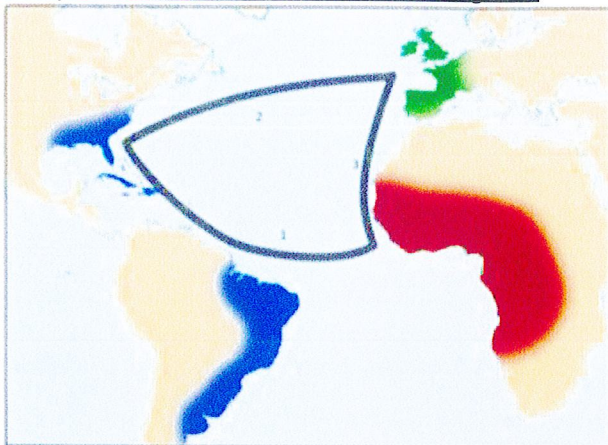
De Amerikaanse traditie vergelijkt Thanksgiving Day met een feest dat door de Pilgrim Fathers zou zijn gevierd in 1621 toen zij in Plymouth in Massachusetts een nederzetting hadden gesticht en dankzij de hulp van de indianen in november geoogst kon worden. Verschillende indianenstammen zien deze feestdag tegenwoordig niet als een dag waarop men dankbaar moet zijn. Ieder jaar op Thanksgiving Day komen indianen samen in Plymouth in Massachusetts voor het herdenken van hun "nationale rouwdag".

Bron 5: De viering van Thanksgiving Day.

2p ☐ 10. Schrijf twee (2) argumenten op waarom verschillende indianenstammen Thanksgiving Day als een nationale rouwdag beschouwen.

Bekijk *bron 6* en beantwoord vraag 11.

Bron 6: Een handelsroute uit de 17de en 18de eeuw.

- 1p ☐ 11. Onder welke naam staat de handelsroute in *bron 6* bekend?

In 1775 begon de onafhankelijkheidsoorlog tussen de dertien koloniën in Noord-Amerika en Groot-Brittannië.

- 2p ☐ 12. Schrijf een politieke reden op waarom de koloniën de onafhankelijkheid van Groot-Brittannië wilden.

Lees onderstaande beweringen en beantwoord vraag 13.

1. De Amerikaanse burgeroorlog tussen het Noorden en het Zuiden had een economische reden, want als de slaven vrij waren konden ze producten kopen.
2. De infrastructuur in het Zuiden was beter geregeld, omdat de slaven gebruikt werden om spoorwegen aan te leggen.
3. De industrialisatie kwam in het Zuiden op, als gevolg van de Amerikaanse burgeroorlog.

- 1p ☐ 13. Welke is juist?
- A 1 en 2 zijn juist.
 - B 2 en 3 zijn juist.
 - C 1 en 3 zijn juist.
 - D 1, 2 en 3 zijn juist.

Bekijk bron 7 en beantwoord vraag 14.

Bron 7: Eriekanaal Noord-Amerika.

Door de aanleg van het Eriekanaal werden andere gebieden opengelegd voor kolonisatie en exploitatie.

- 2p ☐ 14. Welke twee (2) gevolgen had deze ontwikkeling voor de boeren in het noordoosten van de Verenigde Staten.

Bekijk bron 8 en beantwoord vraag 15.

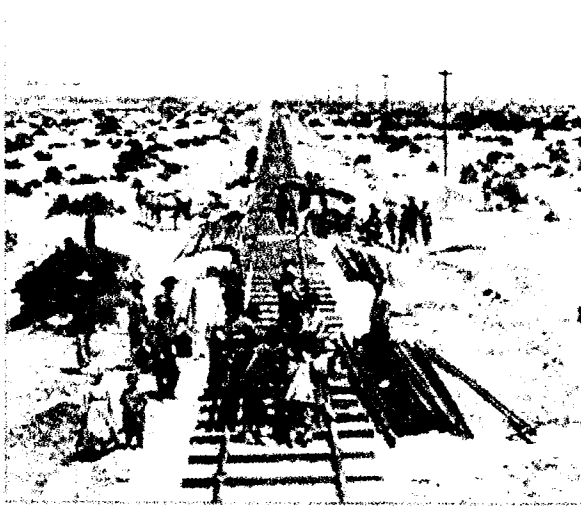

Bron 8: Katoen plukken op een plantage in het Zuiden van de Verenigde Staten.

Op 4 maart 1861 werd Abraham Lincoln president van de Verenigde Staten. Hij kwam uit het Noorden van de Verenigde Staten.

- 2p ☐ 15. Leg uit waarom de zuidelijke staten Lincoln niet als president van de Verenigde Staten wilden.

Bekijk *bron 9* en beantwoord vraag 16.

Bron 9: Arbeiders werken aan een spoorweg in de VS.

- ^{1p} ☐ 16. Leg uit hoe de activiteit in *bron 9* ervoor zorgde dat landbouw, handel en industrie in de Verenigde Staten kon groeien.
- ^{2p} ☐ 17. Schrijf twee (2) positieve gevolgen op voor het Zuiden na de Amerikaanse Burgeroorlog.

De opkomst van de industrialisatie had grote gevolgen voor de Verenigde Staten op zowel economisch als sociaal gebied.

- ^{3p} ■ 18. Welke combinatie van cijfers en letters is juist?
Schrijf alleen de juiste combinatie op het antwoordblad.

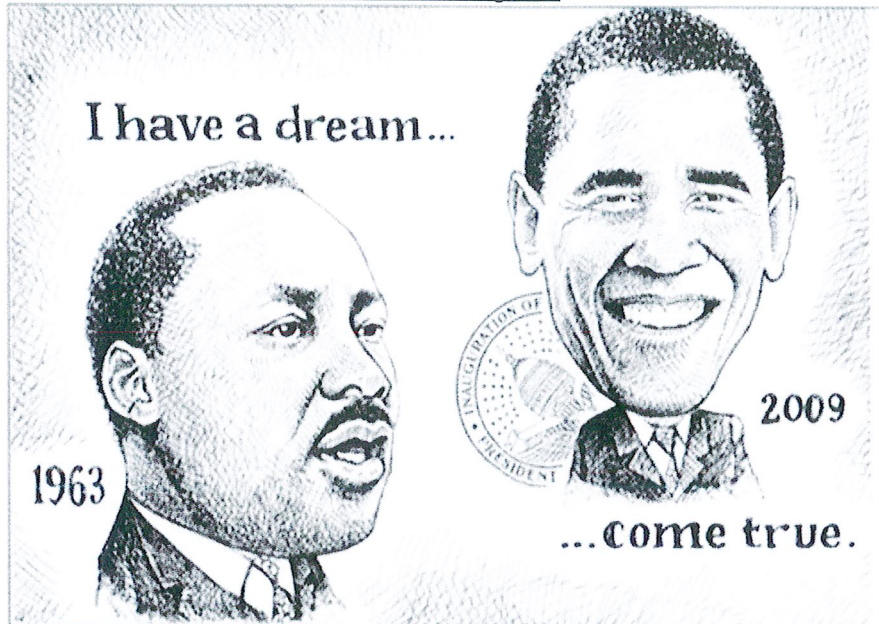
1. Roaring twenties	A. Vrijemarkteconomie
2. Auto-industrie	B. Ku-Klux Klan
3. Massaproductie	C. Entertainment
4. Vraag en aanbod	D. T-Ford
5. Apartheid	E. Reclame

Na 1830 verslechterden de arbeids- en leefomstandigheden van de werknemers in de Verenigde Staten.

- ^{1p} ☐ 19. Schrijf een economische reden op waarom de Ierse immigranten na verloop van tijd niet meer welkom waren in de Verenigde Staten.

- ^{1p} ☐ 20. Hoe noemen we een politieke beweging die zich fel tegen buitenlanders keert?

Bekijk bron 10 en beantwoord vraag 21.

Bron 10: Vertaling:

1963 "I have a dream..." = Ik heb een droom....

2009 "... come true" = ...is uitgekomen.

- ^{1p} ☐ 21. Leg uit welke droom van de man uit 1963 is uitgekomen in 2009.

De industrialisatie van Aruba.

Bekijk bron 11 en beantwoord vraag 22.

Bron 11: Het wapen van Aruba.

- ^{1p} ☐ 22. Om welke economische reden wordt de aloëplant op het wapen van Aruba vermeld?

- ^{1p} ■ **23.** Welke van de onderstaande beweringen over de komst van de Lago op Aruba is juist?
- A Aruba werd als overslaghaven gekozen omdat het dicht bij de meer van Maracaibo lag.
 - B De welvaart van de Arubanen steeg waardoor ze meer konden exporteren.
 - C Aruba wilde onafhankelijk worden van moederland Nederland in de jaren 1930.
 - D Aruba werd een dienstverlenende samenleving en bleef afhankelijk van een eenzijdige economie.

Vergelijk de industrialisatie van Aruba met die van Groot-Brittannië.

- ^{2p} □ **24.** Noem één (1) verschil op economisch gebied.
- ^{2p} □ **25.** Leg uit hoe Aruba door de komst van de Lago veranderde van een exportland naar een importland.

De industrialisatie maakte de hele Arubaanse economie afhankelijk van de olie-industrie.

- ^{2p} □ **26.** Waarom werd dit na de Tweede Wereldoorlog een probleem?

Bekijk bron 12 en beantwoord vraag 27.

Bron 12: Olie-industrie op Aruba.

- ^{1p} □ **27.** Leg uit wat bron 12 te maken heeft met de globalisering van Aruba.

Bekijk bron 13 en beantwoord vraag 28.

Bron 13: Een vergadering van het bestuur van Lago.

Verplaats je in een vergadering van het bestuur van Lago rond 1926. Er vindt een discussie plaats over welke taal op de Lago de voertaal zou moeten worden.

- 2p ■ 28. Schrijf een argument op tegen de invoering van het Papiamentu als voertaal bij de Lago.

Bekijk bron 14 en beantwoord vraag 29.

Op een "witte school" zijn de meeste leerlingen blank.

Bron 14: Witte school.

- 1p ■ 29. Welk begrip past het beste bij bron 14?
- A Sociale klasse.
 - B Integratie.
 - C Sociale mobiliteit.
 - D Sociale segregatie.

Door de industrialisatie veranderde Aruba van een arm gebied in een welvarend gebied. Een negatief punt hierbij was dat er sociale ongelijkheid ontstond.

- ^{2p} ☐ 30. Schrijf aan de hand van twee (2) punten op hoe dit tot uiting kwam.

Lees onderstaande beweringen over de taal op Aruba en beantwoord vraag 31.

1. De culturele diversiteit van Aruba wordt gekenmerkt door de taal.
2. Een pidgintaal is altijd de moedertaal.
3. Papiamentu is de belangrijkste taal op Aruba gebleven als gevolg van de Nederlandse taalpolitiek.

- ^{1p} ☒ 31. Welke uitspraken zijn juist?
- A 1 en 2 zijn juist.
 - B 2 en 3 zijn juist.
 - C 1 en 3 zijn juist.
 - D 1, 2 en 3 zijn juist.

Bekijk de ontwikkeling die te zien is in bron 15 en beantwoord vraag 32.

Jaar	Aantal inwoners
1900	9.702
1930	15.697
1960	56.910
1981	60.321

Bron 15: De ontwikkeling van het aantal inwoners op Aruba in de 20ste eeuw.

- ^{2p} ☐ 32. Schrijf twee (2) voorbeelden op van grote veranderingen die Aruba heeft meegemaakt in de 20ste eeuw op cultureel gebied.

Immigranten die op Aruba kwamen wonen en werken vormden onderling hechte groepen. Ze richtten etnische verenigingen op.

- ^{1p} ☐ 33. Schrijf op waarom deze verenigingen zowel een sociale als een praktische functie hadden.

De Koude Oorlog

Het ontstaan van de Koude Oorlog.

Bekijk bron 16 en beantwoord vraag 34.

Bron 16: De Grote Drie.

Hitlers vijanden werden gedwongen om vanaf 1941 samen te werken.

- 2p ☐ 34. Schrijf twee (2) afspraken op die uit deze samenwerking ontstonden.

Hieronder staan vier (4) beweringen over Duitsland na de Tweede Wereldoorlog:

1. Duitsland en Berlijn zouden na de overgave tijdelijk verdeeld worden onder de geallieerden.
2. Duitsland moet lid van de NAVO worden.
3. De Sovjetunie zal Berlijn veroveren.
4. Duitsland moet zijn koloniën afstaan.

- 2p ☐ 35. Welke twee (2) afspraken werden tijdens de Conferentie van Jalta gemaakt? Schrijf alleen de juiste nummers op je antwoordblad.

Groot-Brittannië en Frankrijk waren na 1945 geen wereldmachten meer.

- 2p ☐ 36. Schrijf twee (2) redenen hiervoor op.

- 3p ■ 37. Schrijf op welke tegenstellingen bij elkaar horen.
Schrijf alleen de goede combinatie van cijfers en letters op je antwoordblad.

1. Kapitalisme	A. Gelijkheid
2. Eenpartijstaat	B. Communisme
3. Planeconomie	C. Democratie
4. Imperialisme	D. Vrijemarkteconomie

- 2p □ 38. Schrijf twee (2) voorbeelden op waaraan te zien is dat de Amerikanen bang waren voor het communisme in de jaren '50.

In 1917 kwam de Communistische Partij in de Sovjetunie aan de macht.

- 2p □ 39. Leg uit op welke manier de communisten de economie onder controle hadden.

Bekijk bron 17 en beantwoord vraag 40.

Verenigde Naties Club

Regel: Alle spelers moeten samenspelen maar zonder elkaar te storen.

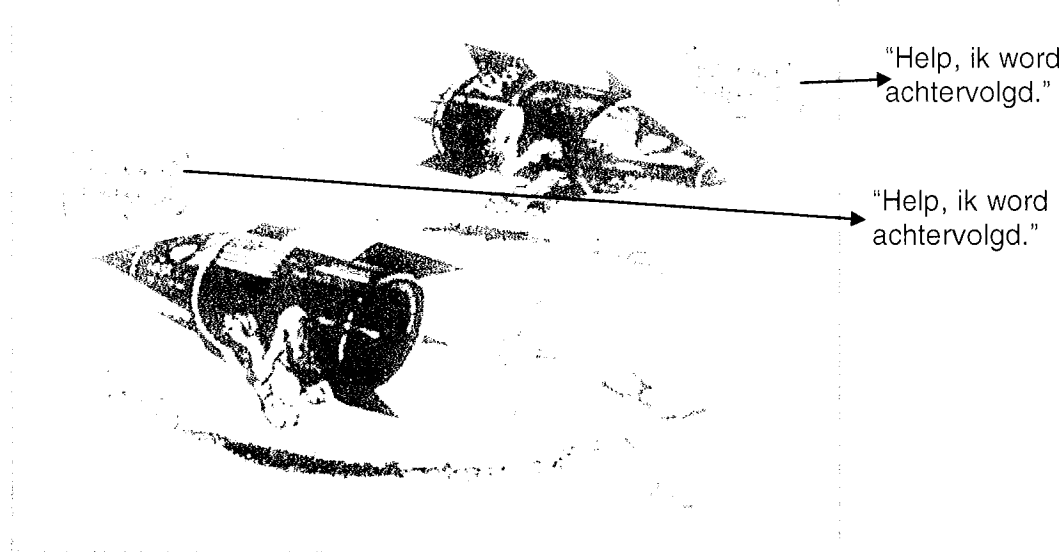
- 1. Russisch spel
- 2. Brits spel
- 3. Amerikaans spel
- 4. Frans spel

Bron 17: "Een fijn team – maar een beetje eenheid kan er wel bij."

Bewering: "De Verenigde Naties nam tijdens de Koude Oorlog weinig besluiten aan door de ideologische tegenstellingen."

- 2p □ 40. Leg bovenstaande bewering uit.

Bekijk bron 18 en beantwoord vraag 41.

Bron 18: Bewapeningswedloop.

- 2p ☐ 41. Leg uit dat bron 18 een voorbeeld is van de bewapeningswedloop tussen de Verenigde Staten en de Sovjetunie.

Lees bron 19 en beantwoord vraag 42.

“De Verenigde Staten steunen vanaf nu alle vrije volken die niet onderdrukt willen worden door gewapende minderheden. Dat geldt ook voor volken die zich verzetten tegen aanvallen van buitenaf. Wij moeten vrije volken helpen om op hun eigen manier hun eigen lot te bepalen.”

Bron 19: Een toespraak van een Amerikaanse president over een nieuwe buitenlandse politiek; 1947.

- 1p ☐ 42. Welke politiek wordt er in bron 19 bedreven?

Duitsland in de Koude Oorlog.

Bewering: “West-Berlijn was een kapitalistisch eiland in een communistische zee.”

- 2p ☐ 43. Leg uit waarom bovenstaande bewering juist is.

Bekijk bron 20 en beantwoord vraag 44.

Bron 20: West-Europa tijdens de Koude Oorlog.

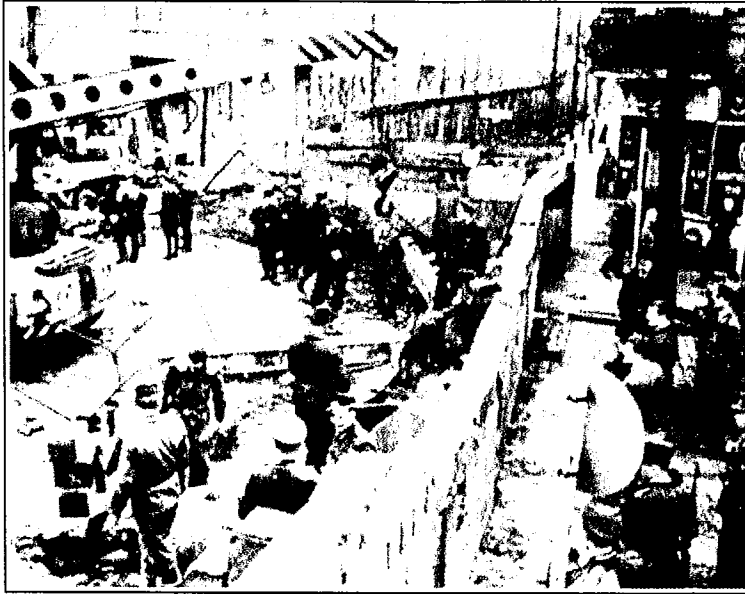
Boven de bron staat: "Gas geven, dokter!"

- 2p ☐ 44. Waarom wilde de Verenigde Staten zo snel mogelijk hulp geven aan Europa?
- 1p ☒ 45. Welke bewering over de Blokkade van Berlijn is juist?
- A Als gevolg van de blokkade zocht Stalin toenadering tot het Westen.
 - B De aanleiding was een bezoek van Roosevelt aan Berlijn.
 - C De oorzaak was de dreiging van de NAVO met een wapenwedloop tegen de Sovjetunie.
 - D Door de luchtbrug ontstond in West-Berlijn geen hongersnood.

De grens tussen de westzone en de oostzone in Duitsland werd een definitieve grens met als resultaat de Bondsrepubliek Duitsland en de Duitse Democratische Republiek.

- 3p ☐ 46. Schrijf drie (3) verschillen op tussen beide landen gelet op het soort bestuur, soort economie en militaire bondgenootschap.

Bekijk bron 21 en beantwoord vraag 47.

Bron 21: De bouw van de Berlijnse Muur.

Aan beide kanten van de Berlijnse Muur staan soldaten.

- 1p ☐ 47. Schrijf op waarom de soldaten rechts op de foto geen bevel kregen om de bouw van de Berlijnse Muur tegen te houden.

De 'Ostpolitik' rond 1970 was een toenaderingspoging tussen twee landen om de onderlinge spanningen te verminderen.

- 1p ☐ 48. Tussen welke twee (2) landen vond deze toenadering plaats?
- A De BRD en de Sovjetunie.
 - B De DDR en de Verenigde Staten.
 - C De BRD en de Verenigde Staten.
 - D De DDR en de Sovjetunie.

- 2p ☐ 49. Schrijf twee (2) economische gevolgen op voor de inwoners van Berlijn na de bouw van de Berlijnse Muur.

De Communistische Partij had in Oost-Berlijn alle macht.

- 2p ☐ 50. Op welke twee (2) manieren had de Communistische Partij controle over de samenleving van Oost-Berlijn?

Bekijk bron 22 en beantwoord vraag 51.

Bron 22: West-Berlijners bezoeken in 1963 voor het eerst hun familie in Oost-Berlijn.

Twee jaar na de bouw van de Berlijnse Muur konden de inwoners van West-Berlijn voor het eerst weer hun familie bezoeken in Oost-Berlijn tijdens de kerstdagen.

- 1p* ☐ **51.** Schrijf de reden op waarom deze mensen na twee jaar hun familie konden bezoeken.

Het einde van de Koude Oorlog.

Hieronder staan vijf (5) beweringen over de situatie in de Sovjetunie in de jaren tachtig:

1. Het gaat in de Sovjetunie goed met de planeconomie.
2. De winkels blijven leeg door de bewapeningswedloop.
3. De oorlog in Afghanistan verloopt goed voor de Sovjetunie.
4. In 1985 wordt Gorbatsjov de leider van de Sovjetunie.
5. Gorbatsjov wilde het communisme afschaffen.

- 2p* ☐ **52.** Welke twee (2) beweringen zijn juist?
Schrijf alleen de twee (2) goede nummers op.

Na 1985 voerde Gorbatsjov de perestrojka in, in de Sovjetunie.

- 2p* ☐ **53.** Schrijf twee (2) politieke gevolgen op voor de Sovjetunie.

Bekijk bron 23 en beantwoord vraag 54.

Bron 23: In 1987 tekenden Gorbatsjov en Reagan een akkoord over vermindering van het aantal kernwapens.

- 2p ☐ 54. Schrijf een reden op waarom Gorbatsjov dit akkoord wilde tekenen.

Bekijk bron 24 en beantwoord vraag 55.

Bron 24: Honecker probeert het volk te blinddoeken.

- 2p ☐ 55. Met welke achterliggende gedachte probeert Honecker het volk te blinddoeken tegen de zon perestrojka?

Lees bron 25 en beantwoord vraag 56.

Eind 1989 waren veel inwoners van Berlijn blij dat de Berlijnse Muur in hun stad werd afgebroken. Enkele jaren later werd er juist geprotesteerd tegen het afbreken van de laatste stukken van de Berlijnse Muur. Dat protest had te maken met de geschiedenis van Berlijn.

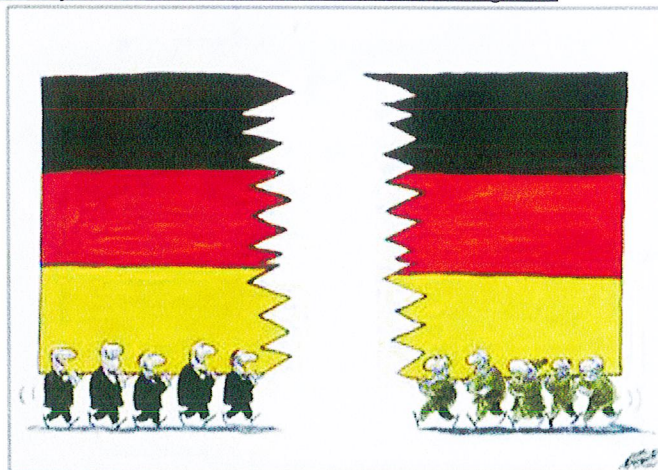
Bron 25: De val van de Berlijnse Muur.

- 1p ☐ 56. Schrijf een reden op waarom men het nu belangrijk vindt om de laatste stukken van de Berlijnse Muur te behouden.

- 1p ■ 57. Welke combinatie van gebeurtenis, Amerikaanse leider en Russische leider is juist?

Gebeurtenis	Amerikaanse leider	Russische leider
A Berlijn verdeeld in bezettingszones.	Roosevelt	Stalin
B De blokkade van Berlijn.	Truman	Jeltsin
C De bouw van de Berlijnse Muur.	Reagan	Stalin
D De val van de Berlijnse Muur.	Reagan	Gorbatsjov

Bekijk bron 26 en beantwoord vraag 58.

Bron 26: Duitsland aan het einde van de Koude Oorlog.

- 2p □ 58. Schrijf twee (2) problemen op die in Duitsland ontstonden na de gebeurtenis in bron 26.
- 2p □ 59. Welk voordeel had de DDR ten opzicht van de andere Oostbloklanden tijdens de omschakeling naar een kapitalistische samenleving?

Vanaf 1990 wilde Duitsland meer Europese samenwerking via de Europese Unie.

- 2p □ 60. Schrijf twee (2) redenen hiervoor op.

ARUBA

Examen MAVO

2018

Tijdvak-1
Woensdag 23 mei
07.30 – 10.00

Geschiedenis

Werkblad

Naam:

Examen nummer:

aantal
punten

Dit werkblad bestaat uit **8** bladzijde.

Samenleving en economie

De industrialisatie van Groot-Brittannië.

1. _____

2. 1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

3. 1. _____

2. _____

4. _____

5. _____

6. _____

7. _____

8. 1. _____

2. _____

9. _____

De opkomst van een supermacht.

10. 1. _____
2. _____

11. _____

12. _____

13. _____

14. 1. _____
2. _____

15. _____

16. _____

17. 1. _____
2. _____

18. 1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

19. 1. _____
2. _____

20. _____

21. _____

De industrialisatie van Aruba.

22. _____

23. _____

24. Verschil op economisch gebied.

Industrialisatie van Aruba	Industrialisatie van Groot-Brittannië
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

25. _____

26. _____

27. _____

28. _____

29. _____

30. 1. _____

2. _____

31. _____

32. 1. _____

2. _____

33. _____

De Koude Oorlog

Het ontstaan van de Koude Oorlog.

34. 1. _____

2. _____

35. _____

36. 1. _____

2. _____

37. 1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

38. 1. _____
2. _____

39. _____

40. _____

41. _____

42. _____

Duitsland in de Koude Oorlog.

43. _____

44. _____

45. _____

46.

	Bondsrepubliek Duitsland	Duitse Democratische Republiek
Bestuur	_____	_____
Economie	_____	_____
Militair bondgenootschap	_____	_____

47. _____

48. _____

49. 1. _____

 2. _____

50. 1. _____

 2. _____

51. _____

Het einde van de Koude Oorlog.

52. _____

53. 1. _____

 2. _____

54. _____

55. _____

56. _____

57. _____

58. 1. _____
2. _____

59. _____

60. 1. _____
2. _____
